

Л. Є. Фурдичко,

к. е. н., доцент кафедри фінансів, Національний університет "Львівська політехніка"

ДЕСТАБІЛІЗУЮЧІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

L. Furdychko,

C.E.N., associate Professor of Finance Nacional University "Lviv Polytechnic"

DESTABILIZING FACTORS OF INFLUENCE ARE ON THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE IN THE MODERN TERMS OF DEVELOPMENT OF THE STATE

Пріоритетом у розвитку країни завжди була економіка, її фінансова система. Фінансова система України в сучасних умовах функціонування супроводжується глибокими кризовими явищами, дестабілізуючими факторами, які пов'язані із падінням обсягів виробництва, зростанням безробіття, деградацією банківської системи, різким зниженням рівня життя населення, інфляційними і іншими процесами, що негативно впливають на всі сторони розвитку країни.

The priority in the development of the country has always been the economy and its financial system. The financial system of Ukraine in modern conditions of operation accompanied by deep crisis, destabilizing factors fu related to the fall in output, rising unemployment, the degradation of the banking system, a sharp decline in living standards and other processes have a negative impact on all aspects of development.

Ключові слова: фінансова система, фактори впливу, інфляція, оподаткування, виробництво, приватизація, державні активи, заощадження домогосподарств, заборгованість, інвестиційний потенціал.

Key words: financial system, influence, inflation, taxation, banking regulation, production, privatization, state assets, household savings, debt, investment potential.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна переживає безпрецедентне поєднання фінансово-економічної, банківської та політичної криз починаючи із 2014. Конфлікт на сході України разом із накопиченими в попередні роки макроекономічними дисбалансами зруйнували її макрофінансову стабільність.

Факторами, які найбільше дестабілізують економічну ситуацію, зокрема фінансову систему України, залишаються корупція, імітація реформ в реальному секторі економіки, неподолані наслідки девальвації національної валюти, дефіцит прозорості та координації у здійсненні фінансово-кредитної, валютно-курсової політики НБУ та уряду, несприятливий інвестиційний клімат, фіскальний тиск на бізнес, сповільнення темпів впровадження судової реформи та відсутність рішучих дій з припинення процесу зuboжіння населення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналізуючи фактори впливу на функціонування фінансової системи, необхідно визначитися з їх класифікацією. Існує кілька таких класифікацій і найпоширенішою з них є поділ чинників на внутрішні і зовнішні. Саме таку класифікацію пропонує Гаррі Дж. Шиназі, поділяючи фактори впливу на функціонування фінансової системи на ендогенні (внутрішні) і екзогенні (зовнішні). Згідно з визначеннями вченого, ендогенні — це фактори, які зароджуються всередині фінансової системи [3]. Це деградація традиційних промислових підприємств, руйнація грошової системи, банкрутство банківського сектора, деструктивні регульовальні дії уряду в питанні оподаткування, заморожування зарплат і пенсій, введення додаткових митних платежів на імпортовані товари, протекціоністське валютне забезпечення імпорту газу [1]. Екзогенні — це ті, що зароджуються поза фінансовою системою — це стрімкий відплив іноземного капіталу з країни, дефіцитний міжнародний валютний оборот, втрата ринків у Російській Федерації, розгортання війни на Сході Украї-

ни [1]. Деякі вчені, зокрема Кузьмич О., пропонує відокремлювати такі фактори, як міжнародна політика, кризи в економічно споріднених державах тощо у так звані глобальні фактори [4]. Проте загальноновизнаним і науководостатнім є поділ на внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні) фактори впливу. Також такі фактори можна поділити на об'єктивні і суб'єктивні. До об'єктивних належать чинники, пов'язані з рівнем розвитку виробництва, соціально-економічними особливостями, рівнем розвитку су продуктивних сил, природними ресурсами та умовами тощо. До суб'єктивних відносять політичний фактор, внутрішня і зовнішня ситуації в економіці країни [2].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є аналізування фінансової системи України в її сучасному стані та впливу на неї найбільш вагомим чинників, які не дають ефективно розвиватися фінансам в Україні та проводити реформи її сфер та ланок.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економічна криза в Україні демонструє неочікувані високі темпи погіршення стану національного господарства. Фінанси є невід'ємною складовою економічної системи країни, тому економічна криза є, в першу чергу, кризою фінансової системи. Загалом, перебування економіки в піке має об'єктивну природу. Не може бути стабільного зростання, яке досягають сучасні економіки світу, без інноваційно-технологічної модернізації. Це є результатом конкуренції, домінування підприємницької форми власності та постійних вдосколень в управлінні. Накопичення відсталості тримає національне господарство на нульовому рівні або в негативній динаміці [1].

У фінансовій системі країни важливу роль відіграє податкова система, яка безпосередньо впливає на ефективне її функціонування. Незбалансована податкова політика, яка проводиться в Україні стала наслідком відсутності дієвих реформ податкової системи. Сучасна, так звана,

Таблиця 1. Фінансові результати до оподаткування українських підприємств у 2013–2015 рр.

	2013	2014	2015
Прибуток, млн грн.	130269,6	215506,5	233243,5
Збиток, млн грн.	107425,2	383532,6	417137,5
Сальдо, млн грн.	22844,4	-168026,1	-183894
% підприємств, що отримали прибуток	59,8	55,8	60,2
% підприємств, що отримали збиток	40,2	44,2	39,8

Джерело: [5].

Таблиця 2. Обсяги експорту та імпорту України за 2013–2015 рр.

Роки	2013	2014	2015
Експорт, млн дол. США	6231	5390	3813
Імпорт, млн дол. США	7583	5443	3750
Експорт у % до попереднього року	91,9	86,5	70,7
Імпорт у % до попереднього року	91,2	71,8	68,9

Джерело: [5].

податкова реформа в Україні не призвела до зниження навантаження на фонд оплати праці, не запрацювала повною мірою система автоматичного відшкодування ПДВ, не вирішено питання із переплатою податків на прибуток суб'єктами господарювання, не стимулює бізнес працювати легально і прозоро.

Перебування фінансової системи України в кризі має об'єктивну природу. Не може бути стабільного зростання, яке досягають сучасні економіки світу, без інноваційно-технологічної модернізації. А це є результатом конкуренції, домінування підприємницької форми власності та постійних вдосколень в управлінні [2]. Тому, для того, щоб дати комплексну оцінку теперішньому стану фінансової системи України і визначити його причини, важливим є аналіз впливів зовнішніх і внутрішніх факторів, а також взаємозв'язків між ними.

Криза особливо загострилася і набула вкрай потворних проявів у 2014–2015 роках, коли додалися обтяжуючі обставини, зокрема анексія Криму Російською Федерацією, військові дії на сході України, втрата російських ринків тощо. Усі ці обставини, в яких подала Україна, вимагають багатокompонентного відновлювального плану дій влади і вироблення певної логіки антикризових кроків [2].

Застарілість виробництв традиційної економіки накопичувалася десятиліттями і не була подолана, перш за все, через відсутність ринкової економіки та бюрократичного протекціонізму щодо крупних підприємств. Це, в свою чергу, є суб'єктивним внутрішнім фактором, що через занепад реального сектору економіки призвело до відповідного занепаду фінансів підприємницьких структур, зокрема, фінансів виробничої сфери та сфери домогосподарств. Наслідком такого функціонування підприємств стали вкрай низькі прибутковості і великий відсоток збиткових державних підприємств, фінансові результати яких подані в таблиці 1.

Значне перевищення збитку над прибутком у 2014 та 2015 роках свідчить про поганий стан фінансів у виробничій сфері, що призводить до банкрутства вітчизняних підприємств.

Старі технології виробництва у народногосподарському комплексі України основних галузей промисловості впливає на конкурентоспроможність вітчизняних підприємств. 90% таких підприємств остаточно неспроможні скласти конкуренцію іноземним компаніям на світових ринках. Втрата ринків збуту продукції, збитковості підприємств впливають на поглиблення падіння виробництва, скорочення робочих місць, поганий фінансовий стан суб'єкта господарювання. Важливою проблемою на зовнішньому ринку товарів є реальне падіння цін на деякі види експортних товарів та складність транзиту по території РФ. Другою реальною проблемою

є девальвація гривні, на яку впливає політична криза. Девальвація гривні, яка робить прибутковим будь-який експорт, не може допомогти виробникам збільшити його обсяги на світових ринках [1]. Про це свідчить відповідна статистика, яка подана в таблиці 2.

За останні півтора року суттєво збільшено фіскальне навантаження на аграрний бізнес, який сьогодні є лідером економіки. Величину єдиного податку збільшено у 21 раз — до 2 млрд грн. на рік, індексування бази для розрахунку орендної плати за сільськогосподарські угіддя — на 25%, зупинено відшкодування ПДВ при експорті зернових та олійних культур з України.

Причиною неефективної податкової політики є усунення від участі у їх розробці громадськості та бізнесу. Міністерство фінансів України визначає напрями податкової реформи і головною метою змін в оподаткуванні передбачає негайне короткострокове наповнення бюджету [10].

Рівень проблем, що спричинили кризу падіння виробництва, змушують зробити висновок про її довгострокове протікання. Стадія паралічу економіки і, як наслідок, фінансової системи, триватиме від одного до кількох років. Тривалість такого паралічу буде залежати від спроможності системи державного управління зупинити тенденції втрати конкурентоспроможності, декапіталізації та, в кінцевому випадку, деградації.

В умовах фінансово-економічної кризи виникла загроза вимивання обігових коштів підприємств, що призводить до закриття бізнесу, стимулювання "втечі" з України інвесторів, виведення активів та підприємств до сусідніх країн, а також збереження передумов для бюджетного відшкодування ПДВ в ручному режимі, тобто залишаються корупційні чинники у податковій системі. Фактором, дія якого призводить до вимивання обігових коштів, збільшення собівартості продукції, втрати конкурентоспроможності підприємств — це сплата додаткового імпортного збору. Негативний ефект від впровадження додаткового імпортного збору, а саме подорожчання сировини, технологій, обладнання, комплектуючих, уже переважив його власний фіскальний ефект, оскільки обертається скороченням внутрішнього виробництва, збільшенням цін на вітчизняну продукцію як на зовнішніх, так і на внутрішньому ринках [10].

Одним із інструментів здійснення структурних перетворень, що застосовуються у світовій та вітчизняній практиці з метою підвищення ефективності функціонування економіки, є приватизація. Саме вона дозволить розкрити потенціал національних підприємств, відкрити двері іноземним інвесторам і дасть змогу поповнити державний бюджет [10].

Міністерство економічного розвитку та торгівлі України у звіті за 2014 рік визнало, що 100 найбільших державних підприємств закінчили рік із сукупним збитком у 116,6 млрд грн., з них 88,4 млрд грн. припадає на НАК "Нафтогаз України". В I кварталі 2015 року сукупний збиток склав 9,7 млрд грн., що майже у 2 рази більше, ніж за аналогічний період попереднього року.

За 9 місяців 2015 року держкомпанії зі списку ТОП-100 отримали сукупний чистий прибуток 2,2 млрд грн., в той час, за аналогічний період 2014 року, зафіксовано сукупний збиток у розмірі 66,5 млрд грн. Ключовим фактором стало покращення фінансових результатів НАК "Нафтогаз України" завдяки підвищенню тарифів для населення, яке відбулось у рамках переходу до ринкових цін на природний газ. Проте навіть таке покращення загальних фінансових результатів, не зменшує велику кількість збиткових та неефективних державних компаній [11].

Минулий рік був як роком чергової невдачі продажу державних активів, так і періодом впровадження змін, спрямованих на забезпечення прозорого приватизаційного процесу за чіткими правилами. Із запланованих 17 млрд грн. за 11 місяців минулого року до бюджету від приватизації надійшло 144 млн грн., або 0,8 % від плану.

У 2016 році Кабінет Міністрів запланував залучити до бюджету від приватизації 17,1 млрд грн. Головним об'єктом для приватизації у 2016 році є 99,6% держпакету акцій Одеського припортового заводу, від приватизації якого Фонд держмайна України планує виручити не менше 500 млн грн. Крім цього Фонд має намір виставити на прива-

тизацію ряд об'єктів: у енергетичній галузі — "Хмельницькобленерго", "Миколаївобленерго", "Харківобленерго", "ДТЕК Західенерго", ДТЕК Дніпроенерго", "Київенерго" і інші; у добувній промисловості дозволено приватизацію державного концерну "Укрторф"; в транспортній — Івано-Франківський локомотивний завод, ТОВ "Торговий флот Донбасу", Авіакомпанія "Горлиця", авіаційне підприємство "Універсал Авіа"; в будівельній — ПАТ Дніпрометробуд, а також ПАТ "Президент Готель" і ПАТ "Укрнафтопродукт" [12].

Важливим чинником у приватизації майна є створення механізму оцінки об'єктів державної власності. Сьогодні інвестор, оцінюючи об'єкт, не може адекватно зрозуміти його справжню прибутковість, адже значна частина прибутку виводиться не шляхом розподілення дивідендів чи формування прибутку, а шляхом укладання договорів з пов'язаними особами, через договірні контракти для зменшення податкового навантаження. Захист інвесторів також є однією із умов, незабезпечення якої може поставити під сумнів досягнення приватизації. Попри привабливість українських державних підприємств для іноземних компаній, інвестор усвідомлює наявність в Україні ризиків, які важко оцінювати та яким важко протидіяти. Невід'єктним процесом приватизації повинна бути ліквідація сотень підприємств, які по суті, давно не функціонують, а також передача важливих для країни держоб'єктів в управління холдингу [13]. Зокрема Міністерство економічного розвитку і торгівлі пропонує створити державну керуючу холдингову компанію, до складу якої увійдуть 12 стратегічних українських підприємств.

Одним з базових факторів, що визначають рівень фінансової стабільності національної економіки, є стан її банківської системи. Причому саме через функціонування банківської системи проявляється дія як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, що впливають на фінансову ситуацію у державі. В Україні виникає загрозна ситуація в банківському секторі економіки. Із 178 раніше діючих на вітчизняних теренах банків на сьогодні залишилось 110 і прогнозовано до кінця 2016 року їх кількість не перевищуватиме 100 одиниць. Одним із інструментів зачистки банківської сфери є вимога центрального регулятора щодо прискореного збільшення нормативу мінімального капіталу до 500 млн грн., який необхідно досягти до 2024 року. Така "регуляторна стратегія" є небезпечною. Штучне укрупнення банків фактично зумовлює процес їхньої реолігархізації. Така тенденція проглядається з усією очевидністю в нинішній монетарній політиці центрального банку держави [7].

Сьогодні монетарна політика НБУ зводиться до перманентного стиснення грошової бази, а звідси до обезкровлення фінансово-кредитної системи і, на кінець, до генерування хронічної кризи національного виробництва. Так, на 2015 рік було встановлено найвищий рівень збільшення грошової бази на 27%, а фактично вона зросла на 0,8%. У 2016 році грошова маса має зрости лише на 11,5%. Водночас щорічний коефіцієнт монетизації в країнах ЄС (до стандартів ми нібито прагнемо долучитись) не буває меншим за 100% (Італія — 151%, Франція — 152%, Німеччина — 180%, Іспанія — 203%, Нідерланди — 224%), в США — 104%, Китаї — 163%, Японії — 236%.

Попри таку міжнародну практику, НБУ здійснює політику "зачищення" тобто фактичної руйнації банківської сфери. Всіляко обмежуючи емісію гривні, НБУ водночас підняло ставку рефінансування до 30%, таким чином цинічно нарощуючи власний капітал і фактично знищуючи реальний сектор економіки. В світовій практиці, щоб підтримати банківську систему і таким чином економіку, центральні банки зарубіжних країн тримають облікову ставку на мінімальному рівні. Так, уже тривалий час облікова ставка в країнах ЄС становить 0,25% річних, в Англії — 0,5%, в США — від 0,25% до 0,5%, в Японії — 0—0,1% [7].

За березень — серпень 2014 року НБУ видав кредитів рефінансування на 138,3 млрд грн. і викупив у банків державних облігацій на суму 44,8 млрд грн. Разом — 183,1 млрд грн. — це майже в п'ять разів більше, ніж вилучено депозитів за цей час. Таким чином, для подолання масового банкрутства банківських установ, що виникало при

різкому скороченні клієнтського ринку, вітчизняний центробанк, на жаль, ще більше прискорив оберти друкарського верстата. У 2015 році ситуація ще більше поглибилася. Нацбанк нараховує на депозитні вклади банків вже по 20—21% річних, а комерційні установи майже повністю зупинили кредитування господарських суб'єктів, що тільки погіршило падіння ВВП. Фактично відбувся колапс кредитно-банківської системи [1].

Загрозна очевидністю для грошово-кредитної системи країни є жорстка прив'язка національної грошової одиниці до долара США. Якорем, так званої, стабільності гривні є курс американського долара. При цьому гривнева емісія жорстко прив'язана до доларових надходжень (зобов'язань) України. Це зумовило безпрецедентне знецінення гривні, повну втрату населенням довіри до гривні й зрештою, неприпустиму доларизацію суспільних відносин. Оскільки Україна рухається до ЄС, національна грошова одиниця мала б кореспондуватися з євро. Для цього необхідно ухвалити відповідний закон [7].

Найбільш відчутні негаразди у фінансовій системі країни розпочалися з моменту ігнорування НБУ конституційного імперативу прямої дії — ст. 99 Основного закону України "Забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією центрального банку держави". За оцінкою Центрального розвідувального управління США, найбільш високу інфляцію серед 225 країн світу зафіксовано в Україні — 49%. Щонайменше триразове знецінення гривні відразу ж відчули всі — банки, бізнес, внутрішній ринок, соціальна сфера і кожен житель країни [7].

Таким чином, нинішня монетарна політика НБУ про-вокує:

- а) найжорсткіший кредитно-грошовий голод;
- б) перманентне знецінення фінансових активів;
- в) штучне зменшення кількості функціонуючих банків внаслідок їх запрограмованої ліквідації та шляхом поглинання малих і середніх банків великими банківськими установами.

Національний банк України з 5 березня в черговий раз продовжив своєю Постановою № 140 від 3 березня 2016 року дію основних обмежень на покупку валюти для компаній- імпортерів, які серйозно ускладнюють процедуру покупки валюти і затягують терміни оплати за контрактами. Валюту можна купувати тільки в тому банку, який зазначений у документах при імпорті товарів, відповідно, ці банки розуміють, що на конкретну дату клієнт може купити валюту тільки у них і користується цим, завищуючи курс покупки. Проте деяким компаніям НБУ надав "пільгу" — це компаніям-імпортерам нафти, газу та автомобільного палива, які після недовгої перерви знову отримали можливість не використовувати акредитиви при розрахунках за контрактами при сумі контракту вищою за 500 тис. дол. (Постанова правління НБУ від 3 березня 2016 р. № 139) [6].

Деградація банківського сектора, який перестав надавати позички суб'єктам господарських структур, бути концентратом грошових заощаджень громадян, виступати суб'єктом міжбанківського кредитування і перейшов на паразитуюче утримання засобами НБУ. За такого його стану не відбудеться й відновлення виробництва [1]. Згубність політики НБУ, суспільна дискредитація гривні, перехід у тінь значного обсягу валюти від експорту-імпорту, грошових переказів "українців-заробітчан", активний вплив приватного капіталу в офшори (за два останні роки більше 17 млрд доларів) — усе це демонструє професійне безпорадність центрального банку і деградацію найвищого інституту фінансової системи України.

Таким чином, стан вітчизняної банківської системи, як і практика взаємовідносин менеджменту реального та фінансового секторів української економіки, несе у собі потенційну загрозу дестабілізації фінансової ситуації в Україні, насамперед за умови появи якихось потужних негативних зовнішніх впливів ("шоків"). У цілому трансформація цих відносин відбувається доволі поступово. Однак оскільки найпотужніші стреси, яких останнім часом зазнала українська економіка, найімовірніше, вже позаду, то наврад чи відносини реального і банківського секторів вітчизняної економіки як такі самі по собі у найближчій перспективі стимулюватимуть дестабілізацію фінансової ситуації в Україні. Цей чинник фінансової

дестабілізації в Україні може активізуватись, якщо, наприклад, негаразди в економіці Китаю викличуть негативну ланцюгову реакцію у масштабах світової економіки [16].

Визначну роль в економіці країни відіграють фінанси домогосподарств, що підтверджується процесом формування, розподілу та використання доданої вартості в національній економіці. Аналізуючи динаміку відношення доходів населення до ВВП, цей показник зростав в період 2010—2013 рр. і в 2013 році доходи населення перевищили ВВП. Однак за рахунок розгортання фінансово-економічної кризи в 2014 році цей показник знизився до 97,7% і основними факторами, що є передумовами подібної динаміки є:

- зростання номінальних доходів населення, як коригування недооціненої робочої сили в Україні;
- постійне зростання соціальних видатків держави (покриття дефіциту Пенсійного фонду);
- жорстка конкуренція між підприємствами та зниження інвестиційної привабливості економіки;
- значна тінізація бізнесу, зростання корупції в державі.

Зважаючи на ключову роль фінансів домогосподарств для економіки, детальніше розкриємо структуру розподілу доходів домогосподарств за такими ключовими напрямками: споживання, податки та обов'язкові внески, заощадження.

Поточне споживання населення зростає протягом останніх років по відношенню до середнього темпу приросту на рівні майже 11% щороку. Податки та інші обов'язкові платежі за 2010—2015 рр. зростали з середнім темпом приросту на рівні майже 14% щороку. Заощадження населення є найбільш критичними та фактично скоротилися з середнім темпом приросту до 10% щороку.

Таким чином, за останні 5 років в структурі фінансів домогосподарств спостерігалось значне скорочення заощаджень, що є дуже негативним фактором, щодо потенційних обсягів інвестиційних ресурсів для економіки. Тому важливими факторами скорочення заощаджень населення можна виділити наступні:

- критично мінімальне зростання доходів, що не задовольняє витрати домогосподарств;
- посилення податкового тиску на населення, збільшення ефективної ставки оподаткування з 6,5% до 7,5% від загального обсягу доходів населення;
- зростання витрат на споживання в першу чергу через приховану та галопуючу інфляцію, що за різними оцінками в період в 2010 по 2015 року складала від 25—49%;
- відсутність ефективних інструментів для вкладання вільних коштів населення, крім депозитів;
- скорочення малого і середнього бізнесу, зростання ризиків в підприємницькій діяльності домогосподарства [8].

Особливо актуальним є вдосконалення фінансового механізму трансформації коштів населення в інвестиційні ресурси економіки, нестача яких наразі є однією з основних передумов економічної та фінансової кризи.

Зважаючи на стрімке скорочення обсягів заощаджень домогосподарств в їх структурі доходів, дії уряду мають бути спрямовані на збільшення заощаджень населення, що є дуже важливими, адже ці заощадження виступають внутрішніми інвестиційними ресурсами держави. Для цього необхідно покращити ефективність функціонування фінансового механізму трансформації заощаджень населення в інвестиції вітчизняної економіки шляхом:

- посилення юридичного захисту інвесторів та кредиторів;
- розвитку інфраструктури фінансового ринку загалом та фондового ринку зокрема;
- повноцінне реформування Пенсійної системи із розширенням ролі недержавного пенсійного забезпечення;
- спрощення системи оподаткування прямого інвестування населення в реальний сектор;
- посилення конкурентоспроможності небанківських фінансових установ, шляхом перегляду системи гарантування вкладів населення в комерційні банки;
- розширення спектру фінансових інструментів на фондовому ринку.

Реалізація даних заходів, може мати позитивний ефект на рівень інвестиційного спрямування коштів населення, що мають величезний інвестиційний потенціал для національної економіки [9].

Заощадження домашніх господарств є пріоритетним джерелом внутрішніх інвестицій, їх залучення до економіки країни стає особливо актуальним за низького рівня іноземних інвестицій. При сучасному стані обставин залучення заощаджень для формування фінансових ресурсів України не відбувається в повному обсязі своїх можливостей.

В Україні існує значний неререалізований інвестиційний потенціал домогосподарств. Саме вони можуть стати вагомим інструментом розвитку вітчизняної економіки. Тому для ефективного залучення вільних коштів населення в інвестиційний процес необхідне державне втручання шляхом проведення нею низки заходів з урегулювання проблем щодо інвестиційного потенціалу домогосподарств.

Водночас треба згадати, що доволі потужним зовнішнім чинником потенційної дестабілізації фінансової ситуації в Україні є проблема зовнішньої заборгованості нашої держави, яка цього року тривалий час підтримувала напругу в українському соціумі. Однак 27 серпня 2015 р. Кабінет Міністрів повідомив, що Україна домовилася про списання 3,8 млрд дол. з 19,3 млрд дол. боргів. Суму 15,5 млрд дол. було вирішено виплачувати з 2019 р. Однак, на думку оглядача "Дзеркала тижня", українці "отримали завуальовану пролонгацію боргових зобов'язань. Середню ставку збільшено на 0,5%, до 7,25%, а закладені в угоді інструменти відновлення вартості передбачають компенсацію кредиторам за списання зобов'язання. Якщо річний приріст ВВП перевищує 3%, кредитори отримують 15% від такого перевищення, якщо ВВП зростає більш як на 4%, кредитори отримують 40% від перевищення. (Також умови передбачають, що виплати розпочинаються при перевищенні ВВП 125 млрд дол., а протягом 2021—2025 платежі за варантом не можуть перевищувати 1% ВВП). При найбільш імовірних сценаріях економічного розвитку обсяг списаної суми зобов'язань дорівнюватиме теперішній вартості платежів за інструментом відновлення вартості" [16].

ВИСНОВКИ

На фоні зростання загроз національній безпеці внаслідок агресії найбільшого зовнішньоторговельного партнера кризові тенденції опанували майже всі сектори економіки України. Головними викликами, що постали перед Україною у 2016 році є ескалація військового протистояння, повільне впровадження структурних реформ, розбалансування державного бюджету, зниження економічної активності, погіршення платіжного балансу, вплив депозитів та суттєве скорочення обсягів кредитування.

Оздоровлення фінансової системи України є найбільш актуальним в сучасній Україні адже це зможе зупинити негативні процеси в економіці країни та забезпечити передумови її зростання. Для подолання проблем фінансово-економічної системи необхідно сформулювати чіткий курс її оздоровлення, в основі якого повинно лежати збільшення обсягів фінансових ресурсів країни шляхом підняття рівня виробництва, стримування інфляційних процесів, стабілізації національної грошової одиниці і інших важливих чинників, що все разом вплине на покращення фінансової системи України та економіки в цілому. Тому нагальним сьогодні в Україні залишається проведення реформи фінансової системи України, яка повинна охопити всі її сфери та ланки. В першу чергу необхідно оновити правову основу фінансової системи, яка уможливить вирішення існуючих проблем і мінімізує вплив дестабілізуючих чинників на неї. Відповідно створення ефективних правових, організаційних умов, комплексне їх проведення, наблизить фінансову систему України, її економіку до стандартів Європейського Союзу.

Література:

1. Володимир Л. Анатомія кризи української економіки [Електронний ресурс] Лановий Володимир // Економічна правда. — 2015. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/06/16/546489...>

Таблиця 3. Проблеми залучення заощаджень домогосподарств для формування фінансових ресурсів України

Проблеми	Причини
Недостатній обсяг накопичених грошових коштів у домогосподарств	Низький рівень реального доходу громадян, який безпосередньо впливає на формування заощаджень
Зростання ризиків в інвестиційній діяльності та зниження інвестиційної привабливості економіки	Високий рівень тіньової економіки, нестабільна економічна і політична ситуація в країні, корупція
Нерозвинута інфраструктура фінансового ринку	Недостатня прозорість і ліквідність ринку, нерозвиненість фондових і валютних бірж
Низький попит на інвестиційні інструменти	Низька фінансова грамотність населення, відсутність мінімальних знань щодо основ функціонування фінансового ринку та можливих шляхів інвестування
Відсутність довіри до фінансових інструментів	Невиконання підприємствами і фінансовими інститутами взятих на себе зобов'язань. Відсутність необхідних норм, правил, інститутів (захист прав інвестора, відкритість і достовірність інформації, регуляторна політика тощо)
Проблема перетворення готівки населення в інвестиції	Недосконалий механізм трансформації неорганізованих заощаджень населення в інвестиційний ресурс

Джерело: автор за даними [14; 15].

2. Підкуйко М.С. Фінансова стабільність країн в умовах глобалізації / М.С. Підкуйко // Фінансові дослідження. — 2012. — № 7.

3. Гарри Дж. Шинази. Сохранение финансовой стабильности / Гарри Дж. Шинази // Вопросы экономики. — 2014.

4. Кузьмич О. Проблемні питання стійкості фінансової системи України / Олена Кузьмич // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. — 2010.

5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Чому голова НБУ лякається зростаючої гривні // Ж-л Гроші. — 5 (5). — 10.03.2016 // Економіка та держава. — № 7. — 2015.

7. Ковальчук Т. Банківська "зачистка". Кому вигідна руйнація фінансової опори держави? / Економіка // День. — № 56. — 31.03.2016.

8 Пасажко Т.С. Шляхи вдосконалення фінансового механізму трансформації заощаджень населення в інвестиційні ресурси економіки України / Т.С. Пасажко // Інвестиції: практика та досвід. — 2015. — № 10. — С. 85—89.

9. Економіка та держава № 7/2015 110 www.economy.in.ua

10. Антикризисна програма спільних дій влади та бізнесу: невідкладні рішення 2015—2016 років / Національний форум "Трансформація України", Антикризисна Рада громадських організацій України.

10. Голик М.М. Особливості реалізації стабілізаційної фінансової політики в Україні / М.М. Голик // Young Scientist. — 2015. — № 3. — Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/3/12.pdf>

11. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України // Аналітичний огляд ТОП-100 державних підприємств України (9 місяців 2015 року). — 2016. — Режим доступу: <http://dw.com/p/1GvvC>

12. Фонд Державного майна України — офіційний вебсайт — <http://www.spfu.gov.ua/ua>

13. Демчак О.О. Плани на приватизацію 2016 року. — 2016. — Режим доступу: <http://ua/112/ua/mnenie/plany-na-pryvatzatsiiu-2016-roku-285965/html>

14. Драган О.О. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій у національну економіку // Наук. Вісник Херсонського державного університету. — 2015. № 10.

15. Носова Є.А. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних ресурсів в Україні // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. — 2015. — № 2 (167).

16. Кулицький С. Проблеми розвитку української економіки в контексті загрози дестабілізації міжнародних фінансових ринків. — 2015. — Центр досліджень соціальних комунікацій. Social Communications Research CIAЗ НЮБ ФПУ.

References:

1. Volodymyr, L. (2015), "Anatomy of the crisis Ukrainian economy", available at: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/06/16/546489...> (Accessed 20 July 2016).

2. Pidkujko, M.S. (2012), "The financial stability of countries in the context of globalization", *Finansovi doslidzhennia*, vol. 7.

3. Shynazy, H. Dzh. (2014), *Sokhraneniye fynansovoj stablynosti [Conservation of financial stability]*, *Voprosy ekonomyky*, Moscow, Russia.

4. Kuz'mych, O. (2010), "Problematic issues of stability of the financial system of Ukraine", *Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*, vol. 3 (6).

5. State Statistics Service of Ukraine (2016), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 20 Aug 2016).

6. Groshi (2016), "Why chairman NBU be afraid of growing hryvnia?", *Groshi*, vol. 5.

7. Koval'chuk, T. (2016), "Banking "Clean Up". Who benefits the destruction of state financial support?", *Den'*, vol. 56.

8 Pasazhko, T.S. (2015), "Ways of improving the financial mechanism of transformation of savings into investment resources of Economy of Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol.10, pp. 85—89.

9. Pasazhko T.S. (2015), "Household finances as a source of investment resources of Ukrainian economy", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 108—111.

10. Holyk, M.M. (2015), "Features of implementation of the financial stabilization policy in Ukraine", *Young Scientist*, vol. 3, available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/3/12.pdf> (Accessed 20 Aug 2016).

11. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2016), "Analytical review of the top 100 state-owned enterprises Ukraine (9 months 2015)", available at: <http://dw.com/p/1GvvC> (Accessed 20 Aug 2016).

12. State Property Fund of Ukraine (2016), available at: <http://www.spfu.gov.ua/ua> (Accessed 20 Aug 2016).

13. Demchak, O.O. (2016), "Plans for privatization in 2016", available at: <http://ua/112/ua/mnenie/plany-na-pryvatzatsiiu-2016-roku-285965/html> (Accessed 20 Aug 2016).

14. Drahan, O.O. (2015), "Household savings as a source of investments in the national economy", *Nauk. Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 10.

15. Nosova, Ye.A. (2015), "Household savings as a source of investment resources in Ukraine", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu im. T.Shevchenka*, vol. 2 (167).

16. Kulyts'kyj, S. (2015), *Problemy rozvytku ukrains'koi ekonomiky v konteksti zahrozy destabilizatsii mizhn-2015arodnykh finansovykh rynkiv [Problems of the Ukrainian economy in the context of threats to destabilize international financial markets]*, Social Communications Research SIAZ NYuB FPUiu, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2016 р.